

Stavba atomu

Atomy

Velikost jádra

přibližně $0,01 \cdot 10^{-12}$ m

Hustota jádra

řádově 10^{12} g.cm⁻³

Velikost atomu

100 až $600 \cdot 10^{-12}$ m

Jádro

proton p^+ - jeden kladný elementární náboj

neutron n^0 - elektricky neutrální částice

Protonové číslo Z

udává polohu v Mendělejevově tabulce

Neutronové číslo N

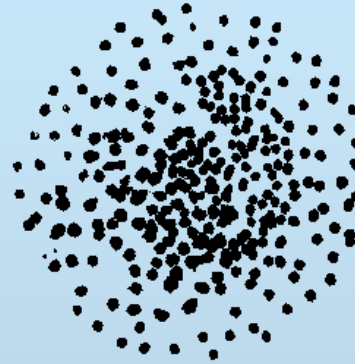
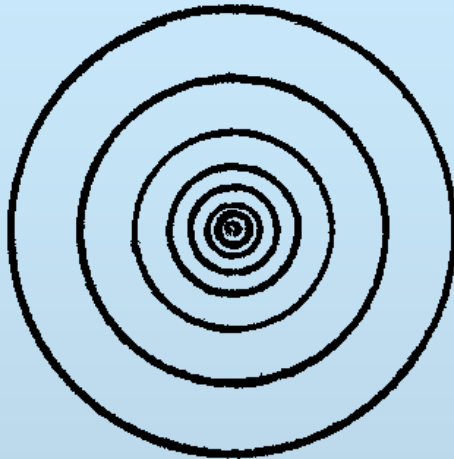
Nukleonové (hmotnostní) číslo A

$$A = Z + N$$

Symbolika ${}^A_ZX$

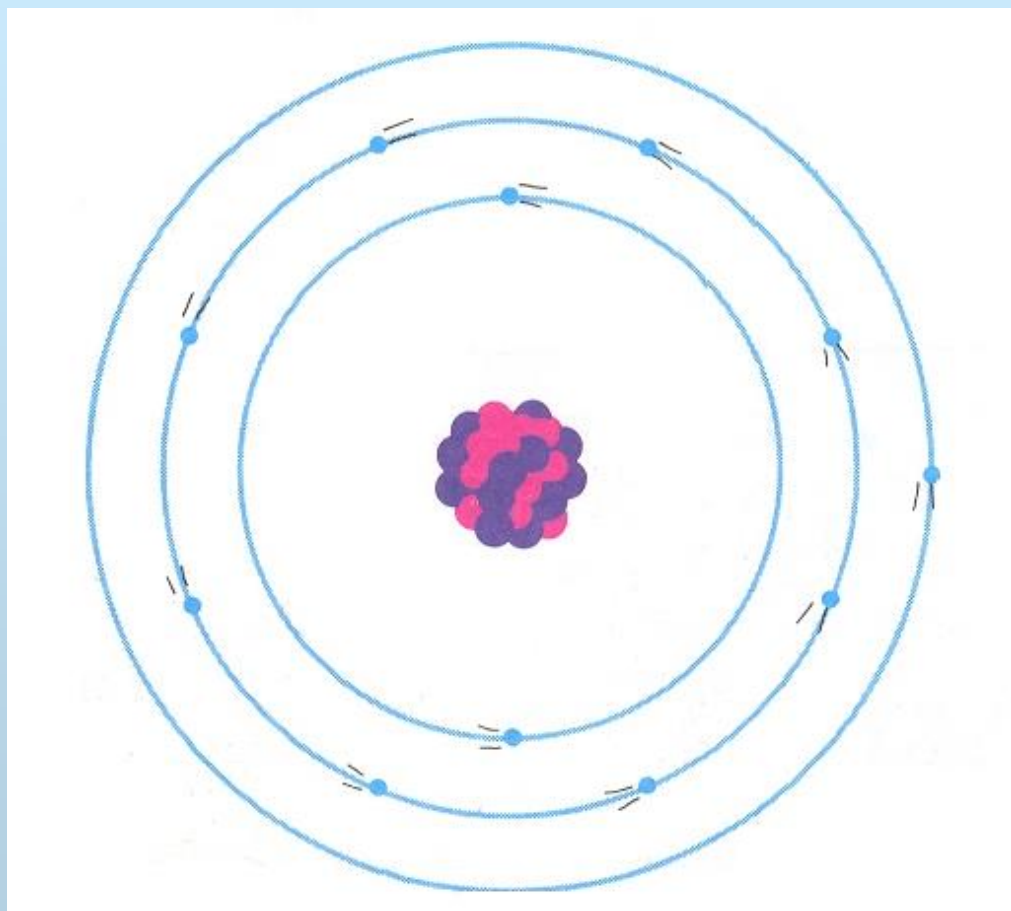
různý počet neutronů při stejném Z - **izotopy**

Modely atomu

**Bohrův a vlnově mechanický
model atomu**

Sodík

Výstavba elektronového obalu

Postupné zaplňování energetických hladin (atomových orbitalů AO) elektrony od AO s nejnižší energií

Přímá souvislost s Mendělejevovou tabulkou

Energeticky je nejvýhodnější konfigurace vzácných plynů

Elektronová konfigurace atomu

**konfigurace nejbližšího vzácného
plynu + valenční elektrony
ve valenční sféře**

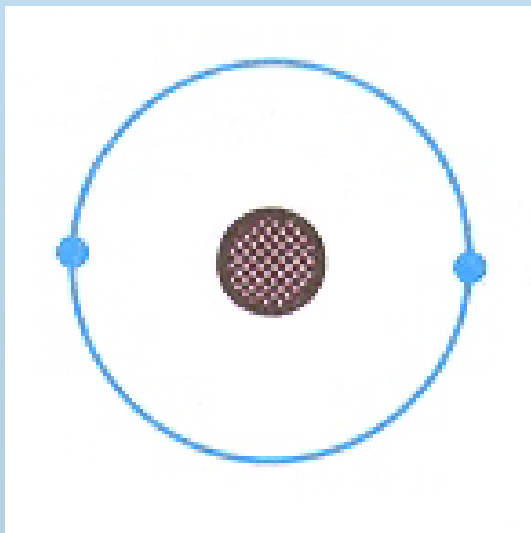
Na: [Ne] 3s¹

**Elektronové konfigurace iontů
obdobné**

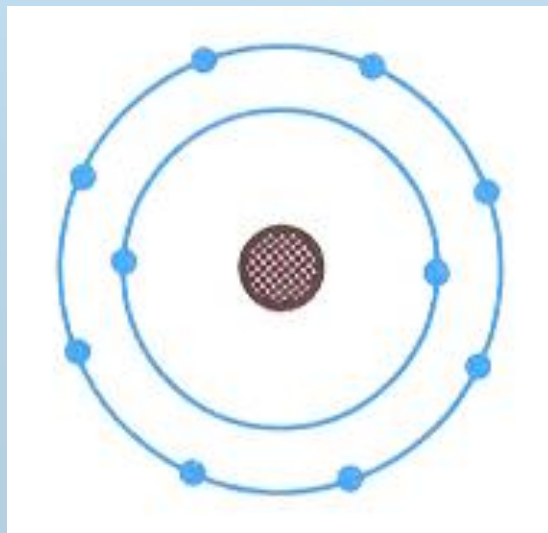
Vzácné plyny

stabilní konfigurace

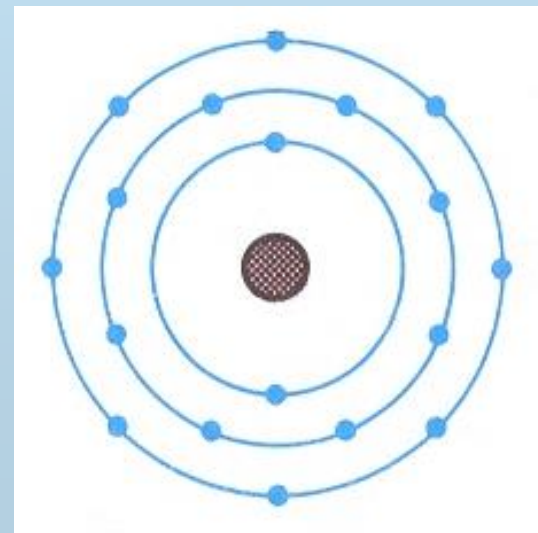
helium

neon

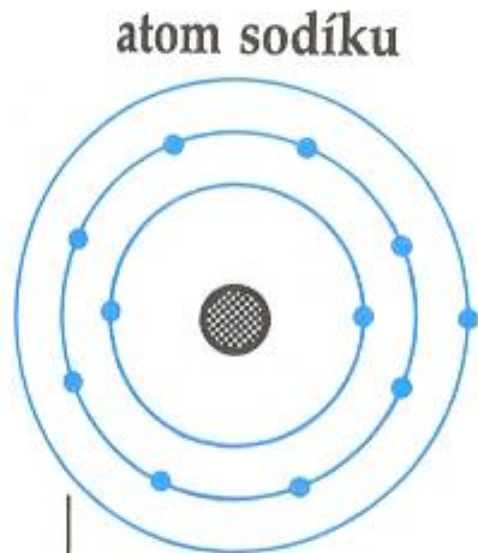

argon

Ionizace

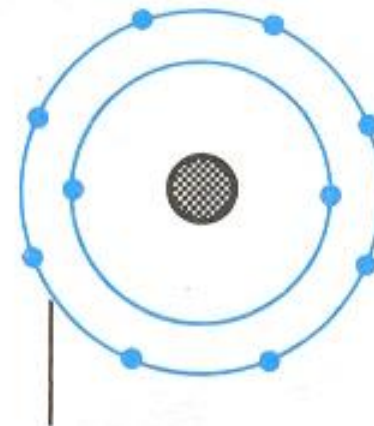

tato vrstva zaniká

1 elektron

sodný kation

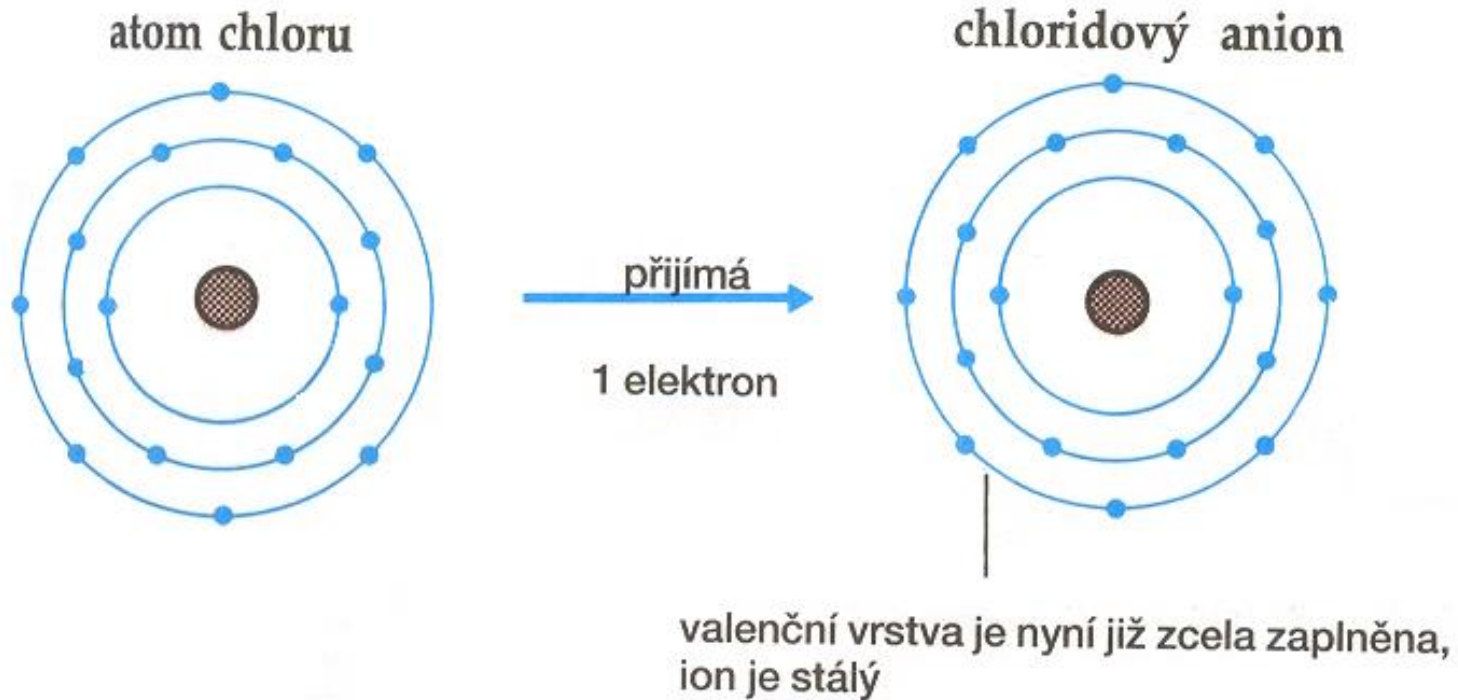
toto je nová valenční vrstva;
jelikož je zcela zaplněna, ion je stálý

Ionizační energie atomu

Ionizační energie atomu je definována jako práce potřebná k odtržení a úplnému vzdálení nejslaběji poutaného elektronu z atomu v základním stavu.

Nejnižší ionizační energie mají alkalické kovy (Na, K, Rb, Cs)

Elektronová afinita

Elektronová afinita

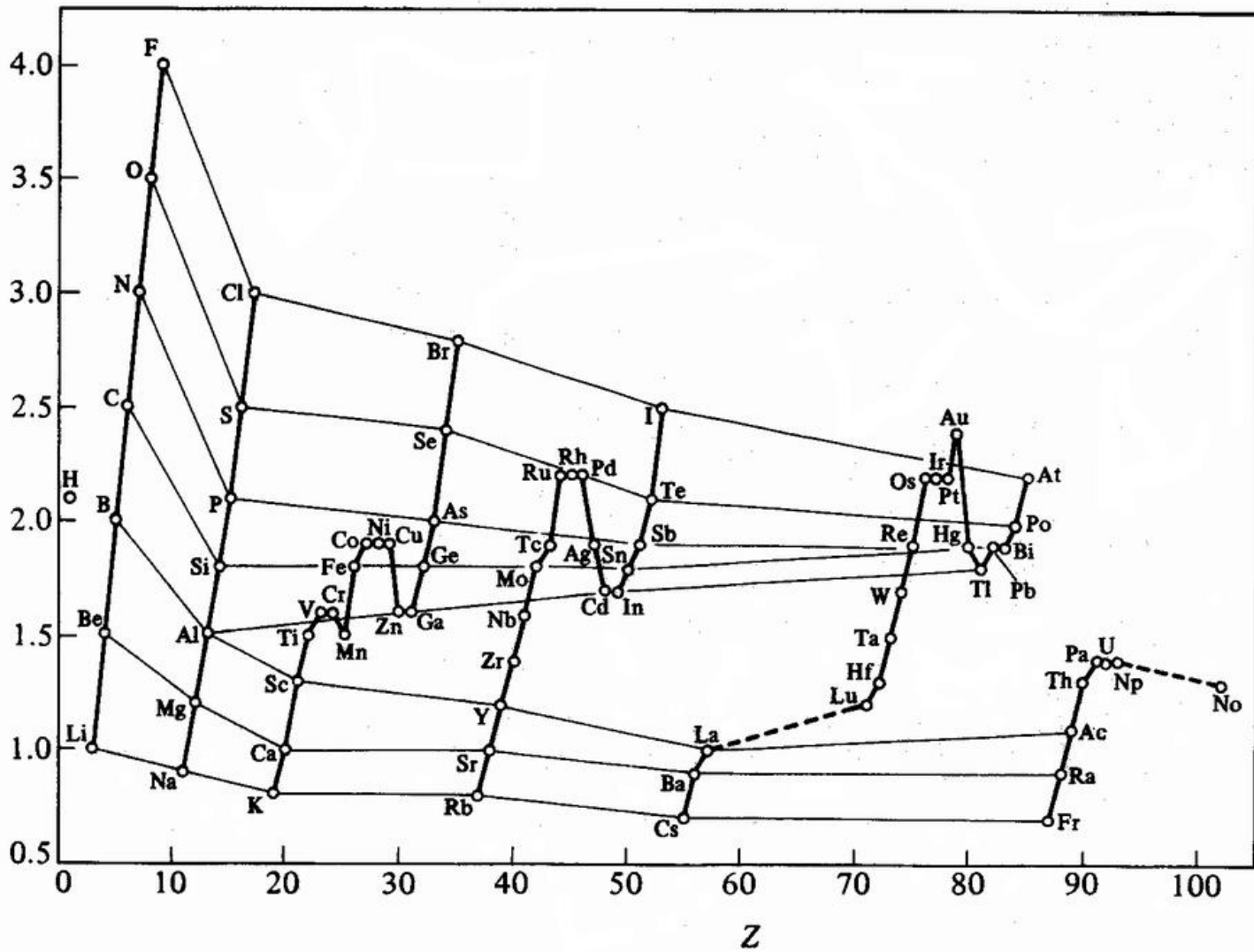
Elektronová afinita je energie, která se uvolní při připoutání elektronu k atomu za vzniku aniontu.

Nejvyšší elektronovou afinitu mají halogeny (vůbec nejvyšší fluor) a dále chalkogeny (O, S atd.)

Elektronegativita

**Elektronegativita je empiricky
nalezené číslo vyjadřující
schopnost atomu prvku přitahovat
vazebné elektrony kovalentní
vazby.**

elektronegativita podle Paulinga

1 Ia	2 IIa
1 H 1.0079 -259.14 -252.87 2.2 -1, 1 1s ¹	
3 Li 6.941 180.54 1347 1.0	4 Be 9.0122 1278 2970 1.5
11 Na 22.990 97.81 882.9 1.0	12 Mg 24.305 648.8 1090 1.2
19 K 39.098 63.65 774 0.9	20 Ca 40.078 839 1484 1.0
37 Rb 85.468 38.89 688 0.9	38 Sr 87.62 769 1384 1.0
55 Cs 132.91 28.40 678.4 0.9	56 Ba 137.33 725 1640 1.0
87 Fr *223.02 27 677 0.9	88 Ra *226.03 700 1140 1.0
1 Rn 7s ¹	2 Rn 7s ²

1 45
2 Rh
3 102.91
4 1966
5 3727
6 1.5
7 1, 2, 3, 4
8 Kr 4d⁸5s¹

- Ordnungszahl
- Elementsymbol
- Relative Atommasse
- Schmelzpunkt
- Siedepunkt
- Elektronegativität (Allred, Rochow)
- Oxidationsstufen
- Elektronenkonfiguration

- Atomic number
- Element symbol
- Relative atomic mass
- Melting point
- Boiling point
- Electronegativity (Allred, Rochow)
- Oxidation states
- Electron configuration

- Número atómico
- Símbolo del elemento
- Relativa atómica
- Punto de fusión
- Punto de ebullición
- Electronegatividad (Allred, Rochow)
- Niveles de oxidación
- Configuración electrónica

- * stabilisiertes Isotop, most stable isotope, isótopo más estable
- Metalle, metals, metales
  - Nichtmetalle, nonmetals, metaloides
  - Übergangsmetalle, transition metals, elementos de transición
  - Elemente der f-Reihe, elements of the f-series, elementos de la serie f
- Gruppennummerierung, column labelling, número de grupo
- IUPAC, Nomenclature of Inorganic Chemistry, 1989
  - IUPAC, Rules for Inorganic Nomenclature, 1970

MERCK

Periodensystem der Elemente
Periodic System of the Elements
Tabla Periodica de los Elementos

13 IIIa	14 IVa	15 Va	16 VIa	17 VIIa	18 0
5 B 10.811 2079 2550 2.0	6 C 12.011 3367 4827 2.5	7 N 14.007 -209.86 -195.8 3.1	8 O 15.999 -218.4 -182.96 3.5	9 F 18.998 -219.62 -188.14 4.1	2 He 4.0026 <-272.2 -268.93 1s ²
13 Al 26.982 660.37 2467 1.5	14 Si 28.086 1410 2355 1.7	15 P 30.974 441 280 2.1	16 S 32.066 112.8 444.67 2.4	17 Cl 35.453 -100.98 -34.6 2.8	18 Ar 39.948 -189.2 -185.7 Ne 3s ² 3p ⁶
31 Ga 69.723 2978 2403 1.8	32 Ge 72.61 937.4 2830 2.0	33 As 74.922 817 613 2.2	34 Se 78.96 217 684.9 2.5	35 Br 79.904 -7.2 58.78 2.7	36 Kr 83.80 -156.6 -152.3 Ar 3d ¹⁰ 4s ² 4p ⁶
49 In 114.82 156.6 2080 1.5	50 Sn 118.71 630.7 1750 1.7	51 Sb 121.76 630.7 1750 1.8	52 Te 127.6 449.5 990 2.0	53 I 126.90 113.5 184.4 2.2	54 Xe 131.29 -111.9 -107.1 Kr 4d ¹⁰ 5s ² 5p ⁶
81 Tl 204.38 303.5 1457 1.4	82 Pb 207.2 327.5 1740 1.6	83 Bi 208.98 271.3 1560 1.7	84 Po *209.99 254 962 1.8	85 At *209.99 302 337 2.0	86 Rn *222.02 -71 -61.8 Xe 4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ⁶

Db Dubnium
Jl Joliotium
Rf Rutherfordium
Bh Bohrium
Hn Hahnium
Mt Meitnerium

** IUPAC Empfehlung
IUPAC Recommendation
IUPAC Recomendación

(Pure and Appl. Chem., 66, 2423-2444, 1994)

Lanthaniden Lanthanides Lantánidos	58 Ce 140.12 799 3426 1.1	59 Pr 140.91 931 3512 1.1	60 Nd 144.24 1021 3068 1.1	61 Pm *146.92 1168 2460 1.1	62 Sm 150.36 1077 1791 1.1	63 Eu 151.96 822 1597 1.0	64 Gd 157.25 1313 3266 1.1	65 Tb 158.93 1356 3123 1.1	66 Dy 162.50 1412 2562 1.1	67 Ho 164.93 1474 2695 1.1	68 Er 167.26 1497 2900 1.1	69 Tm 168.93 1545 1947 1.1	70 Yb 173.04 819 1194 1.1	71 Lu 174.97 1663 3395 1.1
	3, 4 Xe 4f ⁶ 6s ²	3, 4 Xe 4f ⁶ 6s ²	3 Xe 4f ⁶ 6s ²	3 Xe 4f ⁶ 6s ²	2, 3 Xe 4f ⁶ 6s ²	2, 3 Xe 4f ⁶ 6s ²	3, 4 Xe 4f ⁶ 6s ²	3, 4 Xe 4f ⁶ 6s ²	3 Xe 4f ⁶ 6s ²	3 Xe 4f ⁶ 6s ²	3 Xe 4f ⁶ 6s ²	2, 3 Xe 4f ⁶ 6s ²	2, 3 Xe 4f ⁶ 6s ²	3 Xe 4f ⁶ 6s ²
Actiniden Actinides Actínidos	90 Th *232.04 1750 4790 1.1	91 Pa *231.04 1600 3902 1.1	92 U 238.03 1132 3818 1.2	93 Np *237.05 640 3902 1.2	94 Pu *244.06 641 3232 1.2	95 Am *243.06 994 2607 -1.2	96 Cm *247.07 1340 -1.2	97 Bk *247.07 -1.2	98 Cf *251.08 -1.2	99 Es *252.08 -1.2	100 Fm *257.10 -1.2	101 Md *258.10 -1.2	102 No *259.10 -1.2	103 Lr *262.11 -1.2
	4 Rn 6d ⁷ 7s ²	4, 5 Rn 5f ⁶ 7s ²	3, 4, 5, 6 Rn 5f ⁶ 7s ²	3, 4, 5, 6 Rn 5f ⁶ 7s ²	3, 4, 5, 6 Rn 5f ⁷ 7s ²	3, 4, 5, 6 Rn 5f ⁷ 7s ²	3, 4 Rn 5f ⁶ 7s ²	3, 4 Rn 5f ⁶ 7s ²	3, 4 Rn 5f ⁶ 7s ²	3 Rn 5f ⁶ 7s ²	3 Rn 5f ⁶ 7s ²	3 Rn 5f ⁶ 7s ²	2, 3 Rn 5f ⁶ 7s ²	3 Rn 5f ⁶ 7s ²

Periodický zákon

Vlastnosti prvků jsou periodickou funkcí protonového čísla.

Periodicita se projevuje u řady chemických a fyzikálních vlastností i v řadách homologických sloučenin.

Předpověď nových prvků a jejich vlastností:

ekaaluminium - gallium

ekasilicium - germanium

Různé dělení skupin

skupiny

hlavní   nepřechodné prvky

vedlejší   přechodné prvky

triviální názvy

alkalické kovy Li, Na, K, (Rb, Cs)

kovy alkalických zemin (Be), Mg, Ca, Sr, Ba, (Ra)

lanthanoidy

aktinoidy

triáda železa (železných kovů) Fe, Co, Ni

platinové kovy Ru, Rh, Pd, Os, Ir, Pt

chalkogeny O, S, Se, Te, (Po)

halogeny F, Cl, Br, I, (At)

vzácné plyny, He, Ne, Ar, Kr, Xe, (Rn)

Vlnově mechanický model atomu

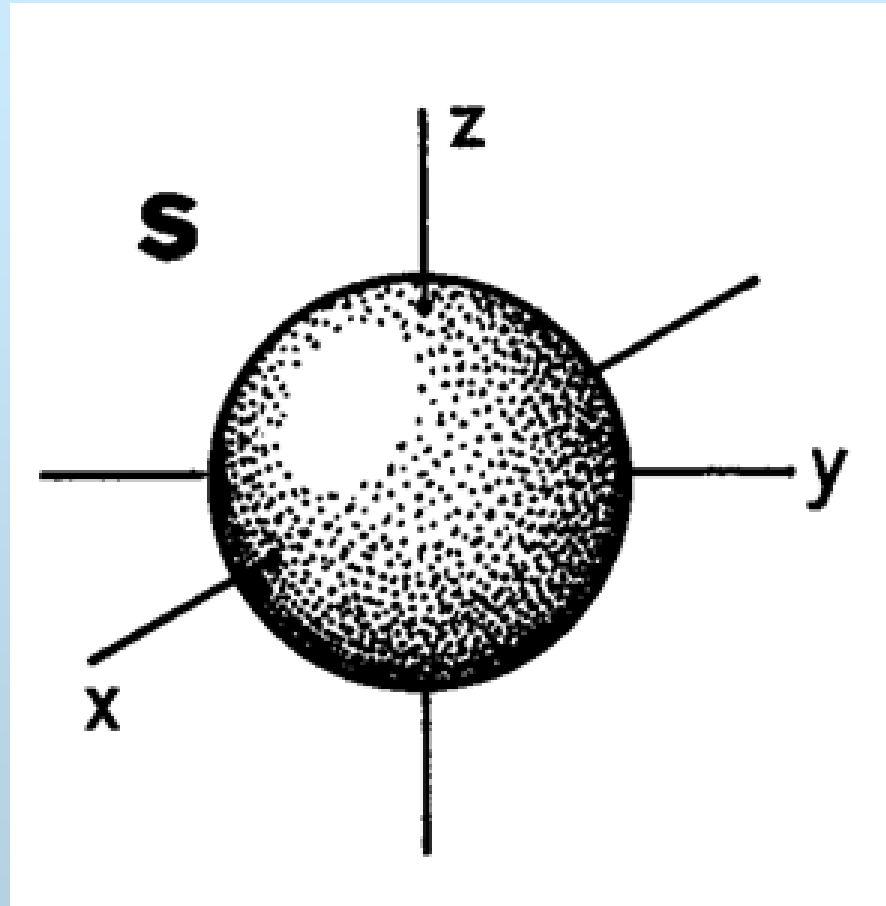
Schrödingerova rovnice

Kvantová čísla elektronů

Pauliho princip výlučnosti

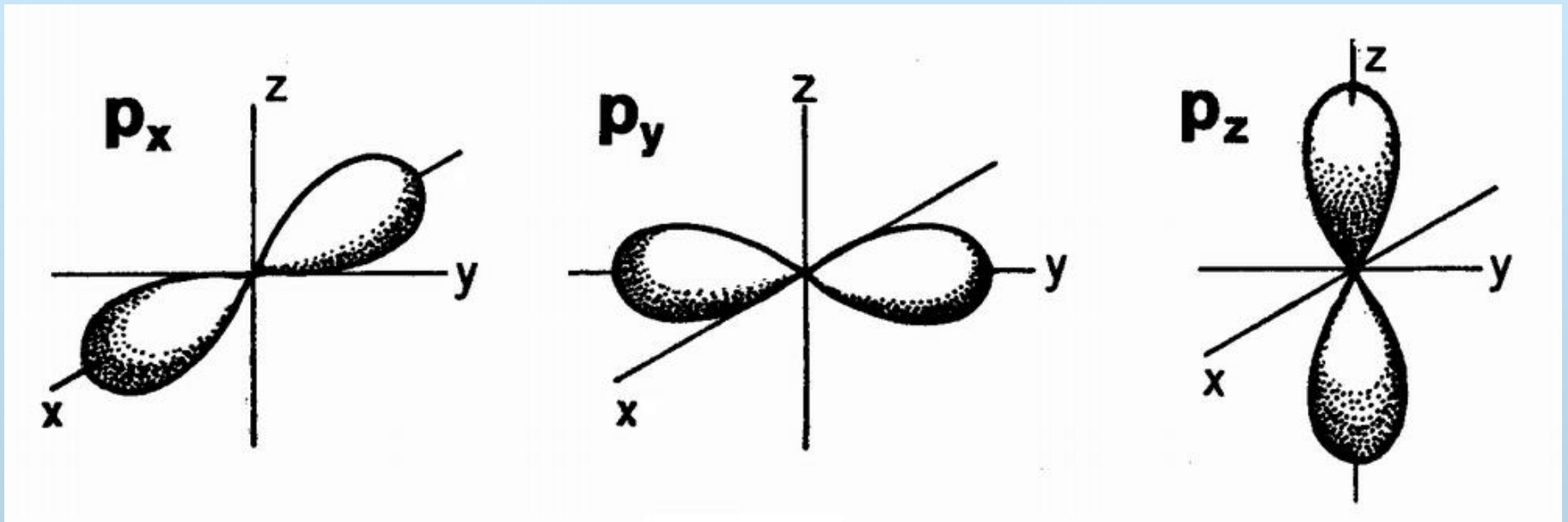
Žádné dva elektrony nemohou v atomu existovat ve stejném kvantovém stavu, tj. nemohou mít všechna kvantová čísla shodná.

Orbitaly s

kulově symetrické

Orbitaly p

p_x , p_y , p_z - orientace dvojvřetena ve směru os